

learning, provided the updating of multimedia hardware and software to ensure a high level of teaching of the disciplines.

Key words: multimedia educational tools, multimedia technologies, special course, history, electronic educational publications, future history teachers.

Дата надходження статті: 20.01.2020 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Курок В. П.

УДК 59.947.5:37:140.8:[378:37.091.12:5-051]:122 (045)

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi45.88>

Колесник М. О.;

orcid.org/0000-0003-0775-4035

СТАНОВЛЕННЯ ПРИЧИННО-СИСТЕМНОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ НАУКОВОЇ КАРТИНИ СВІТУ

У статті розглянуто питання становлення наукового світогляду на основі причинно-системного підходу, що складає основу у формуванні універсальної наукової картини світу майбутніх учителів природничих спеціальностей. Проаналізовано дискусійні думки, останні дослідження щодо становлення наукового світогляду студентів вищих педагогічних навчальних заходів. Розкрито суть світоглядних понять, що складають вісь дидактичного ядра моделі формування універсальної картини світу індивіда. Дається визначення поняття «природопричинність», яким пояснюється приналежність поняття до категорії світоглядного. Охарактеризовані основні універсальні закономірності (доцільність, системність та інтеграція, єдність, різноманітність, взаємопов'язаність, універсальність, системоутворення), дидактичні умови дидактичного резонансу, формування дидактичних атракторів, дидактичної контамінації, дидактичної збалансованості диференціації та інтеграції в змісті освіти та дидактичного моделювання та проектування, що складають дидактичне ядро моделі формування універсальної наукової картини світу та визначені основні категорії світоглядних понять на прикладі природничо-наукової складової змісту освіти. Представлені експериментальні дані локальних експериментів щодо впливу запропонованої методологічної концепції та методичного підходу у формуванні світоглядних понять на рівень теоретичного мислення студентів старших курсів природничих спеціальностей педагогічних закладів вищої освіти. В аргументації дидактичних положень ураховуються положення теорії розвитку понять та пропонуються рівні причинно-системного узагальнення – ієрархічно-системний, який дозволяє фрактальну аналогію поняття за рівнями організації матерії, та образно-символічний. Пропонується спосіб формування світоглядних понять за допомогою універсального алгоритму законів природи.

Ключові слова: дидактичне ядро, світоглядні поняття, універсальна наукова картина світу, дидактичні умови, причинно-системний підхід.

Постановка проблеми. Перед сучасною освітою постає завдання сформувати еволюційний, причинно-системний світогляд усіх суб'єктів освіти. Ми спираємось на визначення: причинно-системний світогляд як система поглядів, оцінок та образних уявлень про світ, яка обґрунтована з точки зору причинно-системних зв'язків на основі всезагальних універсальних законів природи, водночас є динамічною системою концептуальних утворень як результату попереднього досвіду людини, що детермінує спосіб сприйняття, інтерпретації та категоризації світу, а також визначає стратегії і тактики взаємодії людей, колективів, суспільних інститутів. Убачаємо певну

еквівалентність понять «причинно-системний світогляд» та «науковий світогляд», тож надалі вважатимемо їх синонімічними за смыслом.

Питання становлення наукового світогляду в освітньому процесі є питанням дискусійним. У розгляді нашого предмета дослідження розглянемо методологічні питання взаємозв'язку між поняттями «образ світу», «наукова картина світу» та «науковий світогляд». Визначаючи науковий світогляд, розглядається певна сума знань, спосіб осягнення дійсності або відношення до нього, система поглядів, переконань та уявлень про світ. Одним зі завдань освіти є формування наукового світогляду. Певний стереотип, що навчання, зокрема в закладах вищої освіти, надає людині весь необхідний обсяг знань для подальшого розвитку як професіонала, сьогодні вже не справджується. Ураховуючи неперервний характер освіти, можна говорити й про неперервність та видозміну й світоглядних позицій індивідуума. Тож механізми природничої освіти варто описувати мовою системного світобачення, а саме: картини світу, що розкриває закономірності складних відкритих, динамічних, здатних до самоорганізації систем.

Аналіз досліджень. Увага освіти сьогодні, на думку М. Арутюнян, приділяється таким функціональним складовим образу світу, що пов'язуються зі становленням наукового світогляду особистості як світовідчуттям, світорозумінням, світотворенням людини [1]. Ми погодимося з думкою про те, що спеціалізація має свої межі у формуванні наукового світогляду та додамо про провідну роль у цьому процесі фундаментальних дисциплін, зокрема у вищих закладах освіти. Науковий світогляд сьогодні має в себе увібрати не тільки й не стільки знанневу парадигму становлення освітнього простору кожного фахівця, скільки його креативну сутність, яку забезпечує, перш за все, гуманітарна складова, тому вона також має бути методологічно охопленою разом з природничонауковою. Така світоглядна парадигма задає орієнтири ментальності, що буде ментальний образ світу людини. Тож можемо трактувати світогляд як спосіб (інструмент) осягнення дійсності.

Уточнимо, що образ світу розглядається нами не як ментальна модель, яка трансформується в конкретний спосіб осягнення навколишнього світу людиною, а як модель світобудови причиннісного плану, що характеризується змістом вищих ідеалів людства та принципами функціонування ноосфери, а також бере своєю основою архетипи суспільства, що мають розглядатися детально у світовій культурі. Тільки за такої умови поєднання, можемо говорити й про ментальні конструкції як похідні від цілісного ноосферно-духовного утворення, а також методологічне сходження наукової та освітньої парадигми. Причинно-системний світогляд розглядається нами водночас і як спосіб осягнення та інтерпретації дійсності, у результаті чого народжується образ світу, а відтак – формується й наукова картина світу. Світоглядні знання таким чином пояснюють явища дійсності. Тож і тлумачення або інтерпретування їх має відповідати природному алгоритму всезагальних універсальних законів світобудови. Причинно-системний світогляд дає можливість побачити зв'язки між образними уявленнями людини, розглянути дійсність з різних сторін явища, або процесу.

Світоглядне знання розподіляється, як світло через призму, виявляючи спектр взаємодій у природі, тому можемо говорити про світогляд, як такий, що «просочує» наскрізь наукову картину світу, що формується, виявляючи й рушійну силу пізнання, і критерій відповідності образу світу. Плинність процесу або явища в природі сприяє розвитку багатомірності мислення. Про інтеграцію в системі освіти здебільшого вели розмову в межах загальноосвітнього значення. Сьогодні все більше уваги приділяється цьому питанню саме у вищій освіті, зокрема природничій. Тож ми погоджуємось з Ільченко В.Р. щодо питання підготовки вчителів, здатних викладати інтегровані дисципліни [4]. Вирішення цього завдання стає можливим у принципово новому баченні системи освіти, результатом якої повинні стати системні предметні

та метапредметні знання, узагальнені експериментальні вміння та навички, необхідні для вирішення не тільки традиційних задач, але й глобальних проблем. Підготовка майбутнього вчителя в контексті природничої освіти є створенням освітнього простору у взаємодії викладача та студента у взаємодоповненні їхнього особистого пошуку та розвитку.

Зазначені методологічні умови розробки педагогічної концепції в роботах зарубіжних дослідників (Краєвський В. В., Гершунський Б. С.) [3; 7] та вітчизняних дослідників (Льченко В. Р., Степанюк А. В., Грубінко В. В., Безпалько В. П.) [2; 4; 11] дозволяє вести розмову про те, що будь-яка педагогічна концепція повинна відповідати сучасним вимогам як система узагальнених знань, властивостей та способів зміни конкретних галузей педагогічної дійсності, а саме: логічна залежність одних елементів педагогічної концепції від інших; системність теоретичного знання та безпосередній його зв'язок з визначеними філософськими та психологічними знаннями.

Мета статті – описати структуру дидактичного ядра в моделі формування універсальної картини світу (УНКС) студентів педагогічних ЗВО та визначити місце і роль світоглядних понять у розвитку наукового світогляду за моделлю УНКС на прикладі змісту природничої освіти; частково описати ефективність пропонованого підходу під час проведення локального педагогічного експерименту.

Виклад основного матеріалу. Методологічне та змістовне ядро УНКС, що мають складовими основні закони фундаментальних природничих дисциплін, описують загальну світобудову. Універсальний алгоритм всезагальних законів природи на основі принципів моделювання УНКС є виявленим в основних трьох станах життя, відтак – функціональних станах систем життя (минулому, теперішньому та майбутньому) та формує **єдину природопричинність** буття, яка розкривається через світоглядні поняття.

Сформулюємо **загальні універсальні закономірності**, які пропонуємо в обґрунтуванні конструювання змісту освіти відповідно запропонованої моделі УНКС. **Доцільність** (зміст освіти повинен бути спрямованим на здійснення мети педагогічної системи – формування культурно-продуктивної особистості, яка володіє причинно-системним світоглядом). Система має своє призначення, яке зумовлене більшою системою. **Системність та інтеграція** (зміст освіти має бути екологічним, базуватися на цінності світової культури й універсальні закони розвитку та взаємодії; зміст повинен орієнтувати на побудову внутрішньої системи цінностей, на поєднання й співпрацю зі світом; має включати в себе міжпредметні зв'язки, що сприятиме формуванню системної, цілісної картини світу, розумінню місця й ролі людини в ньому як його невід'ємної частини). Система включена в ієрархію більших систем та прагне до узгодження цінностей між особистістю та суспільством. **Розвиток** (зміст повинен урахувувати сучасні наукові досягнення, спиратися на універсальні закони розвитку, мотивувати на неперервність зростання людини протягом усього життя). Система знаходиться в постійному русі, зміні та розвитку. **Єдність** (зміст повинен передбачати єдність теорії та практики, навчання та праці, що сприяє як інтелектуальному, так і духовно-моральному розвитку; формування людини-громадянина, інтегрованого в суспільство й націленого на його розвиток, удосконалення). Система цілісна та взаємозв'язана з усіма елементами більшої системи. **Багатоманіття** (зміст повинен сприяти різносторонній професійній орієнтації тих, хто навчається, сприятиме формуванню унікальності та неповторності кожного майбутнього фахівця). **Взаємопов'язаність** (зміст освіти повинен передбачати розвиток емоційно-чуттєвої й мотиваційної сфери, викликати емоційний резонанс). Система є сукупністю багаторівневих зв'язків, що відбуваються відносно одночасно. **Універсальність системоутворення** (зміст освіти повинен відповідати віковим можливостям тих, хто навчається, бути природовідповідним й здоров'яутворювальним). Система формується взаємодіє та розвивається за універсальними законами.

Означимо **дидактичні умови формування УНКС**, які знаходяться в причинно-системних зв'язках відповідно до основних методологічних принципів моделювання УНКС [5; 6]:

1. **Дидактичний резонанс.** Резонанс призначення людини із змістом її освіти, що тісно пов'язаний із цілепокладанням та цілереалізацією в змісті освіти. Ми розглядаємо також дидактичний резонанс як досягнення найвищої узгодженості дій не тільки в ієрархічній системі «викладач-студент» або «вчитель-учень», але й у синергетичній системі «студент-студент», «учень-учень», що призводить до найточнішої передачі образу світу через формування світоглядних понять. Дидактичний резонанс зумовлює з одного боку – індивідуальну карту навчання (відповідно призначення людини та мети її навчання), з іншої – загальнонауковий базовий зміст освіти, зумовлений системним, логічним поєднанням основ наук у розгляді конкретних світоглядних понять, явищ та процесів, у тому числі з опорою на систему виховання, що формує стійку внутрішню мотивацію та систему цінностей [8].

2. **Порядок дидактичних атракторів** (що відповідають атракторам моделі УНКС), за якими розкривається універсально-діалектичний алгоритм розвитку світоглядних понять, відповідає універсальному алгоритму всезагальних законів природи. Дидактичний атрактор розглядається нами, як основна дидактична мета освіти, що зосереджує на собі основну увагу розгляду об'єкту, явища, процесу, урахувавши різні траєкторії його розвитку на основі причинно-системного підходу, включає в себе цілепокладання та цілереалізацію.

3. **Дидактична узгодженість змісту** міждисциплінарних зв'язків відповідно моделі УНКС, а саме: **дидактична контамінація** в термінологічному апараті, зокрема в природничих та соціогуманітарних науках та між ними, що має призвести до єдиної чистої синтетичної одиниці понятійного апарату в судженнях та поглядах на основі світобудови за допомогою універсального алгоритму всезагальних законів природи та універсальних принципів моделювання УНКС.

4. **Дидактична збалансованість диференціації та інтеграції** у формуванні змісту освіти, що зумовлює **дидактичну комплементарність** між природничо-науковою та соціально-гуманітарною гілками УНКС.

Аналітична фаза дидактичного циклу пізнання розглядається нами від загального до конкретного, від надсистемного рівня до людини. Синтетична фаза розглядається, як застосування на практиці в поєднанні пізнаного від конкретного до загального, від людини – до людства, спонукаючи зміни у світоглядній сфері самої людини.

5. **Дидактичне прогнозування та проектування** в освітній діяльності зумовлює оптимальний добір форм, методів та засобів для досягнення визначеної мети.

Графічне зображення дидактичного ядра моделі формування УНКС на прикладі змісту природничої освіти базується на концентрично-коловому способі зображення причинно-системних зв'язків означених детермінант (рис. 1).

Дидактичні умови формування УНКС у змісті освіти (дидактичний резонанс, порядок дидактичних атракторів за універсально-діалектичним алгоритмом розвитку світоглядних понять, дидактична контамінація в термінологічному апараті, дидактична збалансованість диференціації та інтеграції в змісті освіти, дидактичне прогнозування та проектування) відіграють роль послідовного з'єднуючого начала, яке забезпечує взаємозв'язки в системі змісту освіти в самому питанні формування наукового світогляду майбутнього вчителя – студента вищих педагогічних ЗВО. Центральне місце в дидактичному ядрі займають три позиції світоглядних понять, умовно розподілених за категоріями «простору», «часу» та «енергії» та неділимих світоглядних понять, що «одягають» універсальну методологічну світоглядну вісь у змісті зокрема вищої природничої освіти, що формується з провідних ідей УНКС.

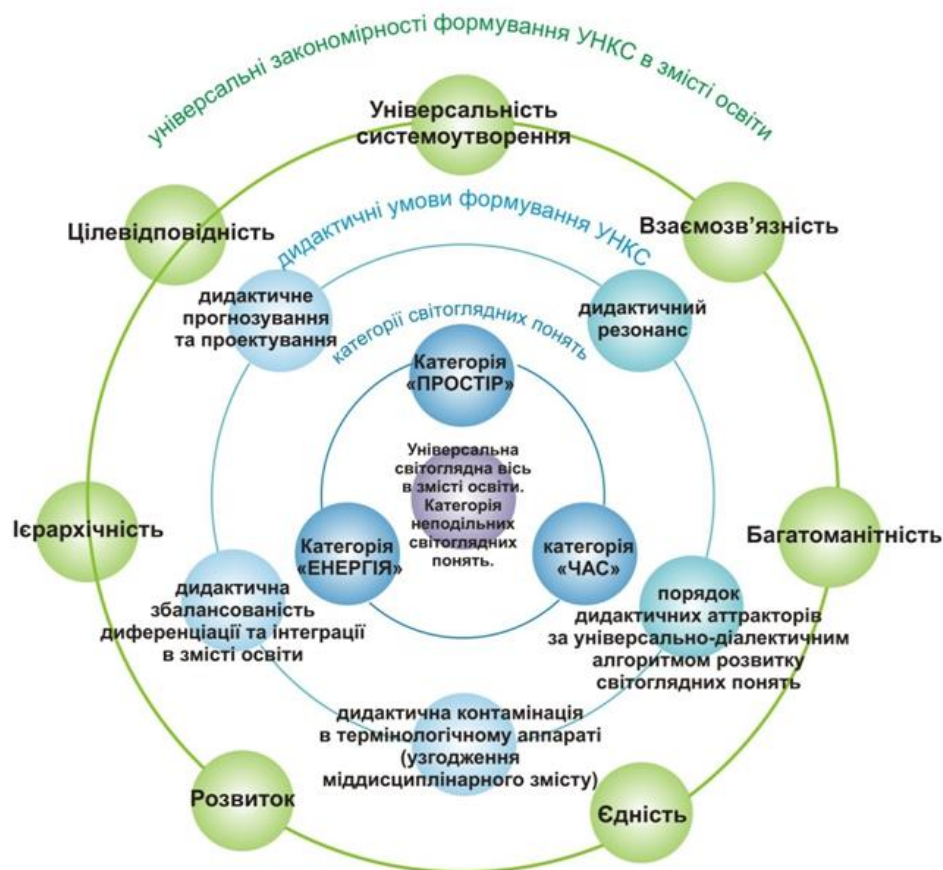

Рис. 1. Дидактичне ядро моделі формування УНКС

Для перевірки ефективності запропонованої концепції дидактичного ядра в моделі формування УНКС нами був проведений локальний експеримент серед студентів магістратури в експериментальному курсі «Універсальна наукова картина світу – методологія природознавства» на базі природничого факультету Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка у 2018–2020 н.р. Для опанування світоглядними поняттями нами були виділені пари понять, що складають основу світоглядної вісі УНКС.

Складені взаємозалежності як еталонний варіант відповідей, до яких додається конкретний приклад явищ та процесів природи, були використані також і як діагностичний показник рівня сформованості теоретичного мислення студентів за критеріями повноти (П), точності (Т) та узагальнення (У) (методика дослідження теоретичного мислення [10]). Вибірка складала 84 осіб (рис. 2). Зважаючи на отримані результати, можна говорити про збільшення значень показників за критеріями повноти, точності й узагальненості.

Таким чином, буде неправильним розглядати світоглядне поняття тільки на одному з рівнів в УНКС. Воно поступово розвивається на всіх рівнях УНКС, як і будь-яке поняття, відповідно до того, який рівень мислення при цьому задіяний – від точкового – до об'ємного та системного відповідно до рівнів моделі УНКС. Так формуватиметься причинно-системний світогляд людини та здійснюватиметься розвиток системно-логічного мислення, яке вбирає в себе всі існуючі на цей момент види й типи мислення на основі циклічного розвитку світоглядних понять. Відтак інтегрований зміст міддисциплінарних курсів природничого напрямку за принципами моделі формування УНКС передбачає причинно-системне становлення світоглядних понять в осягненні світобудови як світоглядної вісі в студентів педагогічних ЗВО.

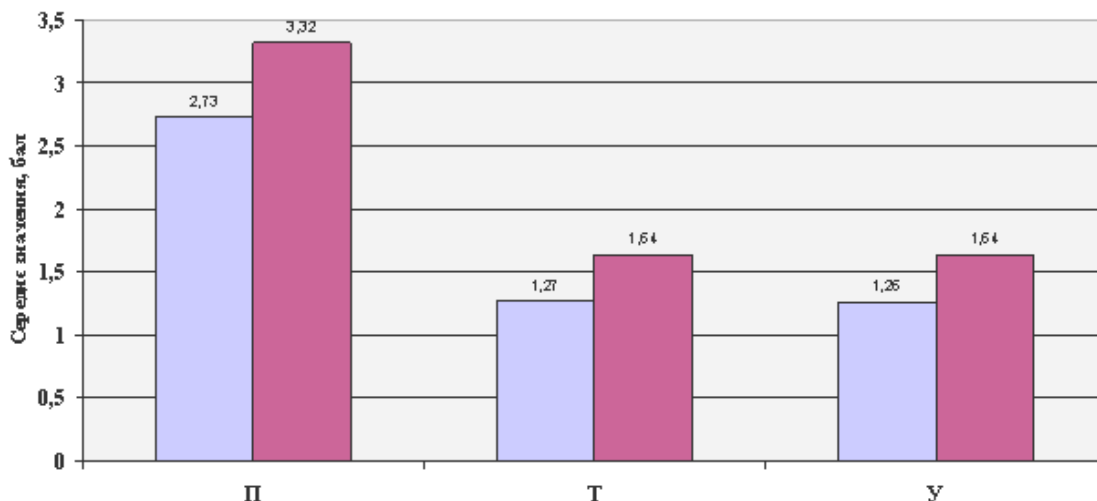

Рис. 2. Порівняння рівня теоретичного мислення (узагальнені результати) при опануванні світоглядними поняттями до та після проходження експериментального курсу «Універсальна наукова картина світу – методологія природознавства» студентами 4 та 5 років навчання

Висновки. Ураховуючи основні положення теорії розвитку понять ми додаємо рівні причинно-системного узагальнення – ієрархічно-системний, який дозволяє фрактальну аналогію поняття за рівнями організації матерії, та образно-символічний. Світоглядне поняття має прогностичний та евристичний потенціал. У процесі навчання в системі ієрархічно обумовлених рівнів життя й свідомості варто стимулювати дослідницьку мотивацію пошуку щодо будови природи, функціонування світу. Через розкриття світоглядного поняття ми виходимо на усвідомлення більшої системи життя за допомогою універсального алгоритму законів природи. У змісті природничої освіти ми розглядаємо ці поняття вузькофункціонально, прибираючи сутність ієрархічного взаємообумовленого розвитку природи в освіті людини.

Перспективним для подальшого наукового пошуку є розгляд універсальної методологічної світоглядної вісі у вигляді провідних ідей побудови світу в змісті освіти (як природничої, так і гуманітарної), попереджаючи «розібраність» науки та освіти в цілому, на яку повинні бути «нанизані» світоглядні поняття.

Список використаних джерел:

1. Арутюнян А. Мирозозрение и образование: становление новой парадигмы. *Философия образования. Высшее образование в России*. 2004. № 12. С. 32–37. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/mirovozzrenie-i-obrazovanie-stanovlenie-novoy-paradigmy>.
2. Беспалько В. П. *Слагаемые педагогической технологии*. М. : Педагогика, 1989. 192 с.
3. Гершунский Б. С. *Философия образования: учебное пособие для студентов высших и средних педагогических учебных заведений*. М. : Московский психолого-социальный институт, 1998. 432 с.
4. Ильченко В. Р. *Формирование естественнонаучного миропонимания школьников*. М. : Просвещение, 1993. 192 с.
5. Колесник М. О. *Методологія формування універсальної природничо-наукової картини світу у студентів природничих спеціальностей. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: збірник наукових праць*. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2019. № 64. С. 41–46.
6. Колесник М. О., Поляков В. А. *Модельювання наукової картини світу на основі універсального алгоритму всезагальних законів природи. Директор школи, ліцею, гімназії. Спеціальний тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»*. К. : Гнозис, 2019. № 4. Кн. 2. Том III (85). С. 405–422.

7. Краевский В. В. Методологические характеристики научного исследования. *Народное образование*. 2010. № 5. С. 135–143.
8. Поляков В. А. Моделирование психологической системы. Формирование креативной личности в акмеологии. Мн. : Вэвэр, 2000. 124 с.
9. Поляков В. А., Колесник М. О., Жиденко А. О., Жара Г. І., Лісогор Т. М. Концепція універсальної освіти України: базові положення та методологічні орієнтири (проект). *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: педагогічні науки*. Чернівці : ЧНПУ, 2018. Вип. 152: у 2-х томах. Том 2. С. 203–214.
10. Скребец В. А. Экологическая психология: Программа изучения дисциплины. К. : МАУП, 1998. 26 с.
11. Степанюк А., Грубінко В., Колесник М., Інноваційні підходи до формування змісту природничої освіти школярів. *Освіта ХХІ століття: теорія, практика, перспективи : матеріали Першої міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції*, м. Київ, 18 квіт. 2019 р. / *Дидактика: теорія і практика : зб. наук. праць*. Київ, Україна : Фенікс, 2019. С. 37–39.

References:

1. Arutjunjan, A. (2004). Mirovozzrenie i obrazovanie: stanovlenie novej paradigmy [Worldview and education: the rise of the new paradigm]. *Filosofija obrazovanija. Vysshee obrazovanie v Rossii*, 12, 32–37. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/v/mirovozzrenie-i-obrazovanie-stanovlenie-novoy-paradigmy> [in Russian].
2. Bespal'ko, V. P. (1989). *Slagaemye pedagogicheskoy tehnologii* [Components of a pedagogical technology]. Moscow: Pedagogika [in Russian].
3. Gershunskij, B. S. (1998). *Filosofija obrazovanija* [Philosophy of education]. Moscow: Moskovskij psihologo-social'nyj institut [in Russian].
4. Il'chenko, V. R. (1993). *Formirovanie estestvennonauchnogo miroponimaniya shkol'nikov* [Developing schoolchildren's natural-scientific world outlook]. Moscow: Prosveshhenie [in Russian].
5. Kolesnyk, M. O. (2019). Metodolohiia formuvannia universalnoi pryrodnycho-naukovoї kartyny svitu u studentiv pryrodnychukh spetsialnosti [Methodology of Forming Natural-scientific Worldview of the Natural Science Students]. *Pedahohika formuvannia tvorchoї osobystosti u vyshchii I zahalnoosvitnii shkolakh*, 64, 41-46 [in Ukrainian].
6. Kolesnyk, M. O., & Poliakov, V. A. (2019). Modeliuvannia naukovoї kartyny svitu na osnovi universalnogo alhorytmu vsezahalnykh zakoniv pryrody [Modelling a scientific worldview on the premises of universal laws of nature]. *Dyktor shkoly, litseiu, himnazii. Spetsialnyi tematychnyi vypusk "Vyshcha osvita Ukrainy u konteksti intehratsii do yevropeiskoho osvitnoho prostoru"*, 4 (3 (85)), 405–422 [in Ukrainian].
7. Kraevskij, V. V. (2010). Metodologicheskie harakteristiki nauchnogo issledovanija [Methodological features of scientific research]. *Narodnoe obrazovanie*, 5, 135-143 [in Russian].
8. Poljakov, V. A. (2000). *Modelirovanie psihologicheskoy sistemy. Formirovanie kreativnoj lichnosti v akmeologii* [Modelling a psychological system. Forming a creative personality in acmeology]. Мн.: Vjevjer [in Russian].
9. Poliakov, V. A., Kolesnyk, M. O., Zhydenko, A. O., Zhara, H. I., & Lisohor, T. M. (1998). Kontseptsiiia universalnoi osvity Ukrainy: bazovi polozhennia ta metodolohichni oriientyry (proekt) [The concept of universal education in Ukraine: fundamentals and methodological guidelines]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnogo pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka. Serii: pedahohichni nauky*, 152 (2), 203-214 [in Ukrainian].
10. Skrebec, V. A. (1998). *Jekologicheskaja psihologija* [Ecological psychology]. Kyiv: MAUP [in Russian].
11. Stepaniuk, A., Hrubinko, V., & Kolesnyk, M. (2019). Innovatsiini pidkhody do formuvannia zmistu pryrodnychoї osvity shkoliariv [Innovative approaches to modelling the content of schoolchildren's natural education], *Osvita ХХІ stolittia: teoriia, praktyka, perspektyvy*, materialy Pershoї mizhnarodnoї naukovo-praktychnoї Internet-konferentsii [Education of the XXI century: theory, practice, prospects, Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Internet Conference]. Kyiv [in Ukrainian].

Kolesnyk M. O.,

orcid.org/0000-0003-0775-4035

DEVELOPING FUTURE TEACHERS' CAUSATIVE-SYSTEMIC WORLD OUTLOOK WITHIN THE MODEL OF SHAPING UNIVERSAL SCIENTIFIC WORLDVIEW

The article addresses the issue of implementing causative-systemic approach towards shaping scientific world outlook that targets the development of future natural science teachers' universal scientific worldview. The article analyses recent concepts and discussions concerning the development of pedagogical universities' students' scientific world outlook. The paper addresses a number of fundamental notions comprising the nuclear segment of a person's worldview. The article discusses the notion of "natural causality" and draws its correlations to basic categories that shape one's worldview. The paper outlines basic patterns and principles (those of purpose, systemic integration, wholesomeness, variability, coherence, systemic organization, universal nature etc.), conditions of a "didactic resonance", shaping of "didactic attractors", and defines didactic contamination, didactic balance, didactic modeling as nuclear constituents of the suggested model of shaping teachers' universal scientific worldview. Special attention is paid to the natural-scientific component of the said worldview. The article discusses experimental data that reflect the results of implementing the suggested model and methodology at the university level. The results testify to the achieved impact upon the level and quality of natural science senior students' theoretical thinking.

Didactic notions and assumptions are generalized in image-symbolic and hierarchical systemic planes thus explicating causative fractal analogies of the worldview's notional components. Shaping the said notions is carried out in regard to the patterns suggested by the universal laws of nature. The article also employs the principle of synergy: the universal scientific worldview is modeled as a consequential construal resulting from interaction and mutual amplification of scientific-informational and methodological-conceptual planes.

Key words: didactic nucleus, worldview notions, universal scientific worldview, didactic conditions, causative-systemic approach.

Дата надходження статті: 20.01.2020 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Проніков І. К.

УДК 378.091.3:81'24:811.114

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi45.57>

Котловський А. М.*,

orcid.org/0000-0001-6320-0235

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ПРЕДСТАВЛЕННЯ ПРЕЗЕНТАЦІЇ-ДОПОВІДІ МАЙБУТНІМИ ЕКОНОМІСТАМИ

Стаття порушує питання наповнення змісту навчання іноземної мови професійного спілкування майбутніх економістів, а саме: включення основних ділових ситуацій професійного спілкування, особливостей дискурсу, комунікативних стратегій. У методиці викладання іноземних мов існують різні підходи до трактування комунікативних стратегій, набору їхніх складових. На основі аналізу праць дискурсознавців розуміємо комунікативну стратегію як модель спілкування з відповідними компонентами: мовленнєвий намір, зміст та обсяг інформації, мовленнєві засоби, тип мовлення, стиль, жанр мовлення. Ділова презентація – це професійно підготовлене монологічне висловлювання, яке має чітку структуру побудови, містить результати аналітичного дослідження (певної економічної проблеми), спрямоване на інформування, мотивування та переконання аудиторії у важливості поданої інформації, перевагах представленого предмета. Комунікативний намір презентації-

*© Котловський А. М.